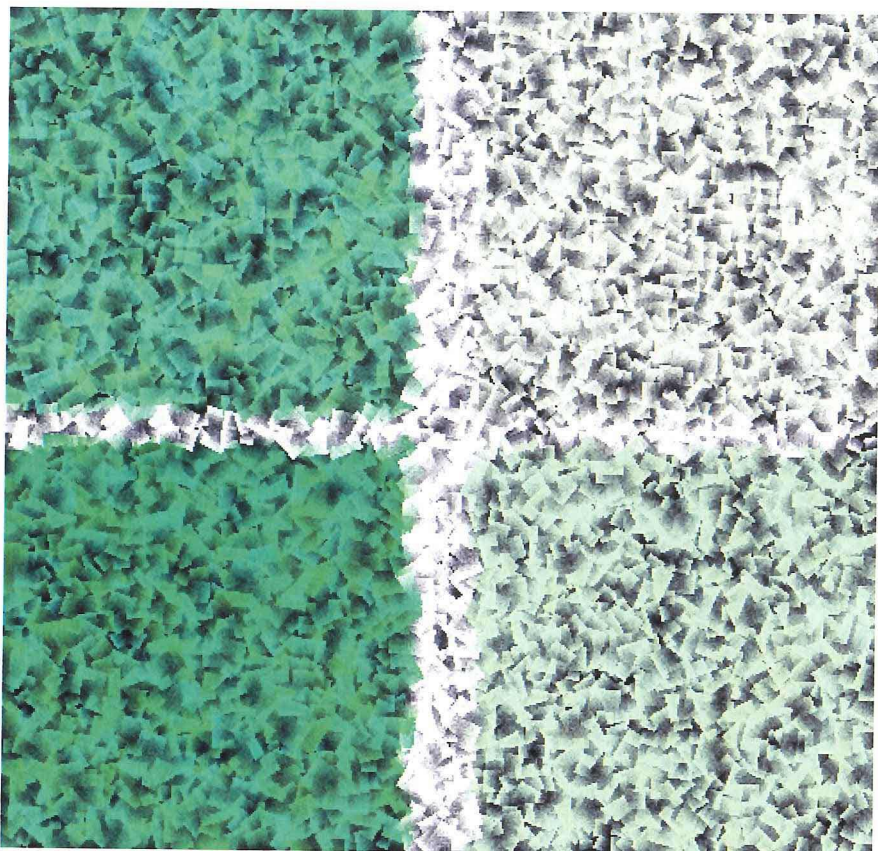

Wil de nieuwe overheid nu opstaan!

Thom de Graaf
Roger van Boxtel
Winnie Sorgdrager
Gerard Schouw (redactie)

Wil de nieuwe overheid nu opstaan!

*Een vierluik over het omver werpen van Heilige
Haagse Huisjes. Over onze politieke leiders, een
andere vertegenwoordiging, efficiëntere ambtenaren
en een eigentijdse manier van werken.*

*Thom de Graaf
Roger van Boxtel
Winnie Sorgdrager
Gerard Schouw*

Met dank aan:

Bob de Ruiter
Maarten Schurink
Ageeth Telleman
Patrick Harms

Inhoud

Voorwoord	7
Inleiding: Wat is nou eigenlijk het probleem?	9
Luik één: Onze leiders	11
Luik twee: Onze vertegenwoordigers	15
Luik drie: Onze ambtenaren	18
Luik vier: Onze manier van werken	20
Over de schrijvers	26
Literatuurlijst.....*	27

Voorwoord

Een pamflet maak je natuurlijk niet elke dag. Wij zijn in de pen geklommen omdat we aanvoelen dat grote veranderingen op stapel staan en wij daar graag mede vorm aan geven. Mensen willen een verandering van het politiek systeem. Een verbetering van de manier van werken van de overheid. Zij eisen prestaties, zij eisen een overheid die betrouwbaar en integer is. Het is een niet mis te verstane roep om verandering van de overheid. Die overheid moet slagvaardig en efficiënt werken. Nog nooit was de *sense of urgency* in het land zo groot.

In dit pamflet zetten wij uiteen hoe D66 gehoor wil geven aan deze schreeuw om vernieuwing. Vernieuwing van de democratie door het bestaande radicaal te veranderen. Het zit D66 al meer dan 35 jaar in het bloed. Onze partij is de betrouwbare ervaringsdeskundige.

De afgelopen jaren heeft de vernieuwing onder andere vorm gekregen door het burgemeestersreferendum en de dualisering van het lokaal bestuur. Er zijn stappen gezet, maar als het aan D66 had gelegen, waren we nog veel verder gegaan. Helaas bleek het aantal parlementaire remmers groter dan het aantal trekkers.

D66 is de partij van de verandering. Wij zijn voor institutionele vernieuwing en ontzien de Heilige Haagse Huisjes niet. Wij publiceren binnenkort nieuwe pamfletten over ICT en democratie, en over veiligheid en democratie. Ons aanbod voor een nieuwe overheid is in dit pamflet opgeschreven. **Wil de nieuwe overheid nu opstaan!**

Den Haag, voorjaar 2002

Thom de Graaf
Roger van Boxtel
Winnie Sorgdrager
Gerard Schouw

Mensen willen dat hun agenda, de maatschappelijke agenda, gelijk is aan de Haagse politieke agenda. Worden ze met problemen geconfronteerd, dan willen zij van politici horen dat het – a- inderdaad grote problemen zijn en – b- hoe die opgelost worden.

Inleiding: Wat is nou eigenlijk het probleem?

Zij willen geen omslachtige verhalen horen over ambtelijke en politieke processen. Zij willen dat hún problemen worden aangepakt. En dat gevoel hebben veel mensen niet meer. Het vertrouwen van de burger in de overheid is tanende.

Rampen in Enschede en Volendam, de schier eindeloze vertragingen bij de NS, fraude bij onderwijsinstellingen, corruptie bij ambtenaren, te hoge declaraties van bestuurders, en de voortdurende problemen met de bolletjesslikkers; er lijkt geen einde aan te komen. Wie kan er nog op vertrouwen dat de overheid haar taken naar behoren verricht?

Een voorbeeld:

Een horecaondernemer krijgt van de brandweer te horen dat vanwege veiligheidsnormen zijn deuren naar buiten moeten openen. Vervolgens krijgt hij van de gemeente te horen dat de deuren niet naar buiten open mogen omdat dit openbare ruimte is.

Nog een voorbeeld:

Een bejaard echtpaar durft 's avonds de deur niet meer uit omdat ze op straat regelmatig wordt lastiggevallen door een groep rondhangende jongeren. Als ze de politie bellen is het antwoord dat er niks gedaan kan worden zolang er geen wetsovertredingen worden begaan.

De overheid manifesteert zich steeds weer als een groot, log, bureaucratisch, verkokerd en ondoorzichtig geheel. Daartegenover staan burgers die steeds mondiger worden en zich niet langer van het kastje naar de muur laten sturen. Ze accepteren niet langer voetstoots het gezag van de overheid. De burger eist betrouwbaarheid, kwaliteit, service, betrokkenheid en transparant handelen en dat zijn zaken die de overheid vaak niet kan leveren.

Het hier geschetste, sombere beeld gaat niet altijd, maar wel te vaak op. Er is reden om de organisatie en prestaties van de overheid kritisch te bekijken. Het doorbreken van de verkokering en bureaucratie, het helder verdelen van verantwoordelijkheden en het consequenter handhaven van regels. Dat is de opgave waar we voor staan.

Er moet op een andere manier bestuurd worden in Nederland. De burgers moeten volop in de gelegenheid worden gesteld mee te denken, mee te praten en – *last but not least* – mee te beslissen. Referenda en een meer directe democratie, met inbegrip van rechtstreekse verkiezingen van bestuurders, onder andere van burgemeesters en – uiteraard – de minister-president, horen hier bij. Er moet – met andere woorden – tegemoet worden gekomen aan de behoefte aan ruimte en frisse lucht, aan dynamiek en flexibiliteit, aan resultaat en verantwoording.

Wie veranderingen wil, loopt al snel op tegen regels en – erger nog – gewoontewijsheden. Veel mensen willen het liefst alles bij het oude laten. Soms omdat zij zelf deel uitmaken van het oude, vertrouwde systeem.

Soms omdat het ontbreekt aan het inzicht dat een andere aanpak veel efficiënter kan zijn. Bovendien hebben ´zittende´ ambtenaren en bestuurders vaak belangen om bestaande machtsverhoudingen te laten voortbestaan.

Onze partij, D66, is het aan zijn eigen traditie verplicht om juist nú de kans op veranderingen te grijpen. Misschien was 1966 nog te vroeg, maar anno 2002 is de tijd zeker rijp voor een grondige herbezinning op het functioneren van ons openbaar bestuur. De nieuwe overheid moet nu opstaan!

Over de inhoud

Het ligt zo voor de hand dat het wel eens over het hoofd gezien wordt, maar het is de burger die behoort te bepalen wat er in onze samenleving gebeurt. Wie anders? Zo in zijn algemeenheid geformuleerd, is iedereen het daar wel mee eens. Als er echter meer concrete voorstellen komen om dat idee handen en voeten te geven, dan blijkt lang niet iedereen daar hetzelfde over te denken.

In dit pamflet zijn onze voorstellen gepresenteerd in een vierluik. Het eerste luik gaat over onze politieke leiders. Welke fouten maken zij en hoe is dat te voorkomen? Luik twee gaat over onze vertegenwoordigers in gemeenteraden en parlement. Wat moet daar veranderen om de politiek weer van de mensen te maken? Het derde luik schets de problemen en stelt nieuwe eisen aan onze ambtenaren. Wat moet er op ministeries en andere overheidsorganisaties veranderen om die nieuwe overheid waar te maken? Tot slot het laatste luik: dat gaat over onze manier van werken, ofwel het bestuurs- en structuursysteem in de Nederlandse polder.

Onze voorstellen zijn voorzien van een aantal concrete democratische veranderingen. Onze agenda voor democratische vernieuwing is klaar. Wie tekent hierop in?

Nieuw politiek leiderschap is nodig. In onze polder is iedereen verantwoordelijk. Daardoor is niemand verantwoordelijk. Samenwerken, delen, collegiaal bestuur en draagvlak zijn de begrippen waarvan het bestuurlijk taalgebruik is doordrenkt.

Luik één: Onze leiders

Op zich zijn de uitgangspunten prima, maar we hebben er, zoals de Indonesiërs het noemen, een "moesjawara" van gemaakt. Een onontwarbare kluwen die niemand meer uit elkaar kan rafelen. De verantwoordelijkheden zijn zo goed verdeeld dat ze zijn zoekgeraakt.

Natuurlijk is het goed dat politici hun eigen rol en kennis relativeren en in gesprek blijven met belangrijke partijen in de samenleving. Sterker nog, vroegtijdige betrokkenheid van burgers is onmisbaar voor goed beleid. Het overleg slaat echter vaak door in het wegmoffelen van de eigen verantwoordelijkheid. Daarvan bestaan teveel voorbeelden. Van politieke leiders wordt juist nu verwacht dat zij richting geven en waarden en visies naar voren brengen.

Uitstel is aan de orde van de dag. Beslissingen over het stelsel van de gezondheidszorg, de WAO, onderwijs, veiligheid, en het openbaar vervoer laten op zich wachten. Waarom? Omdat overleg steeds weer tot nieuw overleg leidt en belangengroepen over elkaar heen blijven buitelen. Maar van de politiek wordt na de noodzakelijke overleg- en consultatiefase echter wel een beslissing verwacht. Politici lijken altijd een excuus te hebben om de bal bij een andere partij te leggen. Of er wordt weer een commissie ingesteld, waarin dan van iedere belangengroep een vertegenwoordiger wordt opgenomen. De kans is dan groot dat er "iets" uitkomt dat veel draagvlak heeft. Soms wordt daarmee de basis gelegd voor een politieke beslissing, maar al te vaak is het resultaat een onwerkbaar compromis dat in de la verdwijnt en daar ook eigenlijk maar beter kan blijven liggen. Politici geven op deze manier hun verantwoordelijkheid weg aan organen die vaak in beslotenheid discussiëren en besluiten, zoals de Sociaal Economische Raad.

Dit poldermodel heeft in het verleden gewerkt. Maar er breken andere tijden aan. In het verleden behaalde resultaten zijn geen garantie voor de toekomst. Politieke partijen, en daarvan afgeleid de politieke fracties, moeten meer zelf beslissen en minder overlaten aan overlegorganen. Dit vergroot de herkenbaarheid van de politiek en daarmee wordt het functioneren van de politiek versterkt. Juist in de horizontale verhoudingen, zoals die zich in de huidige samenleving voordoen, is politiek leiderschap nodig. Leiderschap vertegenwoordigt een bepaalde stijl en een visie waar mensen zich mee identificeren.

Gemeenten, provincies en het rijk worden bestuurd door een college. Collegiaal bestuur klinkt democratisch, maar het wordt te vaak als vrijbrief gebruikt om zich achter elkaar te verschuilen. Zo wordt collegiaal bestuur tot een Bermudadriehoek voor verantwoordelijkheid. Een dergelijke collectieve verantwoordelijkheid leidt tot onduidelijkheden. Tot "geen verantwoordelijkheid" wanneer het er echt op aankomt. Bij gebrek aan sturing door hun "bazen" trekken ambtenaren het initiatief naar zich toe. Waar blijven onze leiders? Zijn zij zichtbaar in staat en bereid beslissingen te nemen en zichzelf daarop ook afrekenbaar te maken? Met een eigen legitimatie door directe verkiezingen worden ze daartoe gedwongen.

Voorbeeld:

Tijdens het debat over de Enschede-ramp werd geschermd met de term keten-verantwoordelijkheid. Hiermee werd aangegeven dat niet één minister verantwoordelijk kon worden gehouden, omdat ieder een eigen verantwoordelijkheid voor een deel terrein droeg.

De gekozen vertegenwoordigers moeten daadwerkelijk leiding geven aan ambtelijke organisaties en die mobiliseren om de gestelde politieke doelstellingen te halen. Vinden zij dat te moeilijk, dan moeten zij maar niet de politiek ingaan. Ambtenaren kunnen beleid voorbereiden, de gekozen vertegenwoordigers moeten het beleid maken en er de volle verantwoordelijkheid voor nemen. De ambtenaar is er voor de politiek en niet omgekeerd.

Verandering nummer één:

Op lokaal en provinciaal niveau moeten portefeuillehouders hun individuele politieke verantwoordelijkheid voelen. Wie over bevoegdheden beschikt is verantwoordelijk en aanspreekbaar en verschuilt zich niet achter het collectief. De invoering van een direct gekozen burgemeester, Commissaris der Koningin en Minister President is harder nodig dan ooit.

Het poldermodel wordt bewonderd. Het is – denken wij - goed genoeg in een periode dat er 'normale' eisen aan de overheid worden gesteld en het economisch getij mee zit. Maar er dienen zich andere tijden aan. Minder polder en meer politiek leiderschap.

Politici worden voor méér aangezocht dan alleen het briljante idee om een commissie in te stellen. Zij moeten beslissingen nemen, hun nek uitsteken, knopen doorhakken, kortom: leiderschap tonen! Politici zijn democratisch gelegitimeerd om namens de burger te beslissen en moeten ook als zodanig herkenbaar zijn.

De gekozen premier als regisseur van het kabinet

De premier heeft in het kabinet de zwaarste verantwoordelijkheid. Het ondemocratisch benoemen van personen die zware publieke verantwoordelijkheid dragen is al jaren uit de tijd. Nederland is een van de laatste landen in Europa waar burgers structureel te weinig invloed hebben op de keuze van hun leiders, zoals de burgemeester. Nederland is met het achterhaalde systeem van 'benoemen' de risée van Europa. Dit kan zo niet langer. Wij vinden dat ook de minister president direct gekozen moet worden door de bevolking en vervolgens zijn kernkabinet gaat samenstellen. Anders gezegd: de minister president, als aanvoerder van het kabinet, moet voortaan rechtstreeks gekozen worden om zo een eigen democratisch mandaat te verwerven. Die sterke positie van de minister president biedt ook mogelijkheden om ministers sneller naar huis te sturen als zij verwachtingen niet waarmaken. Een mismatch van persoon en functie komt overal voor. De politiek hoeft zich niet mooier voor te doen dan ze is.

Bijkomend voordeel is dat het parlement zich onafhankelijker van de regering zal opstellen en daarmee beter in staat is haar controlerende functie waar te maken. Op deze wijze is helder wat het kabinet en wat de kamer vindt. Partijen kunnen zich ten opzichte van elkaar profileren en dat maakt de politiek voor de burger aantrekkelijker.

Een kernkabinet is onmisbaar

Vaak is de ministerraad een optelsom van individuen in plaats van een team. Een team functioneert pas goed als het niet te groot is. Daarnaast is de stammenstrijd tussen departementen funest voor integraal beleid en voor het maken van integrale belangenafwegingen. Velen weten dat de

Rijksoverheid verkokerd is, maar niemand schijnt er iets aan te willen of te kunnen doen. De strijd tussen departementen zet zich derhalve voort tot in de ministerraad, waar ministers proberen zoveel mogelijk geld voor hun departement binnen te halen. Een minister die daarin slaagt "scoort". Niet alleen binnen zijn eigen departement, maar ook voor de buitenwereld. Zo worden belangrijke maatschappelijke tegenstellingen gereduceerd tot platte machtsspelletjes. Een democratie onwaardig.

Bewindspersonen behoren zich niet alleen met de vertegenwoordiging van hun eigen departement bezig te houden. Het zijn geen super-behartigters van ambtelijke belangen! Dit is een belangrijke oorzaak van de verkokering die ons land in zijn greep houdt. Oplossingen worden soms eindeloos verträagd en veel tijd gaat op aan bureaupolitiek: nutteloos werk op kosten van de belastingbetaler.

Dit wordt versterkt doordat vele tientallen, vaak ondergeschikte, punten in de Ministerraad worden behandeld. Zou men die toevertrouwen aan onderministers, dan kan de ministerraad van het kernkabinet zich op de belangrijke onderwerpen concentreren. In feite zijn het nu alleen de minister van financiën en de minister president die de integrale afwegingen maken door een voorstel te doen voor de verdeling van de middelen over de departementen. De minister van financiën is doorgaans alleen maar geïnteresseerd in taakstellingen; geen nieuw beleid, maar vooral goedkoper maken van bestaand beleid. De integrale afweging moet echter door het hele kabinet worden gemaakt. Daarom moeten ministers zich in de eerste plaats lid voelen van het dagelijks bestuur van ons land.

Problemen in de samenleving bewegen zich meestal over de grenzen van één departement heen. Daarom is het essentieel dat bewindspersonen goed samenwerken. Op die manier kunnen ook andere ministers worden aangesproken op integraal beleid en wordt voorkomen dat door collegiaal bestuur verantwoordelijkheden zoek raken. De gekozen premier neemt daarbij het voortouw. De *primus inter pares* wordt dan een regisseur die zijn of haar verantwoordelijk durft te nemen.

Ministers moeten verantwoordelijkheid dragen voor belangrijke maatschappelijke zaken. Op die manier wordt de belangenafweging helder gemaakt en niet vertroebeld door strijd tussen ministeries. Een kernkabinet is daarvoor onmisbaar.

Een kernkabinet, bestaande uit maximaal zeven ministers, doorbreekt de verkokering bij de besturing van belangrijke maatschappelijke terreinen. Er komen onderministers, zij realiseren resultaten in projecten die over de bestaande departementale indeling heen gaan. De ministers, aan het hoofd van zeven geclusterde ministeries, vormen de ministerraad. Voor de behartiging van deelportefeuilles worden onderministers benoemd.

Een minister in een kernkabinet is verantwoordelijk voor een combinatie van departementen. Delen van departementen en grote projecten worden aangestuurd door onderministers. Op deze wijze is het duidelijk wie waarvoor verantwoordelijk is. Het projectmatig werken zorgt voor minder verkokering en meer mogelijkheden om de organisatie vraaggericht te maken. Niet de reorganisatie is het doel, maar de nieuwe moderne aansturing door politiek verantwoordelijken. Niet het departement staat centraal, maar de oplossing van een maatschappelijk probleem.

Verandering nummer twee:

Nederland krijgt een kernkabinet. Dit kernkabinet zou op korte termijn kunnen bestaan uit de volgende ministersposten (indicatief):

<i>Nieuw</i>	<i>Oud</i>
<i>Algemene Zaken</i>	<i>AZ</i>
<i>Democratie en Veiligheid</i>	<i>BZK en Justitie</i>
<i>Buitenlandse Zaken</i>	<i>BuZa, Defensie, Ontw.sw.</i>
<i>Financieel-economische beleid</i>	<i>Fin, EZ, LNV</i>
<i>Sociaal beleid en samenhang</i>	<i>SZW</i>
<i>Onderwijs en Zorg</i>	<i>VWS, OCW</i>
<i>Ruimte en Groen</i>	<i>VROM, VenW</i>

In de volgende kabinetsperiode kan door middel van het uitlenen van ambtelijke diensten de indeling worden uitgewerkt. Op de langere termijn kan dit vorm krijgen door een departementale herindeling.

Een voorbeeld van een dergelijk groot project is het ICT-beleid. ICT is de motor voor de toekomst van Nederland, niet alleen in de economie maar ook bij de overheid, in het onderwijs en in de zorg. Op alle beleids-terreinen moeten de consequenties van ICT onder de aandacht worden gebracht en doordacht. Zonder een direct daarop aanspreekbare onderminister raakt Nederland op achterstand.

Verandering nummer drie:

Een onderminister voor ICT is onmisbaar voor een moderne overheid.

Ons parlement bestaat uit twee Kamers die beide niet meer doen waarvoor ze zijn aangesteld. De Eerste Kamer zou wetsvoorstellen moeten heroverwegen en daarbij vooral moeten kijken naar de kwaliteit van de wetgeving. De Tweede Kamer zou volksvertegenwoordiger, medewetgever en controleur moeten zijn.

Luik twee: Onze vertegenwoordigers

Maar wat is het beeld door de bril van de gemiddelde burger? Onze volksvertegenwoordigers in de Tweede Kamer zijn verworden tot ambtenaren die en detail meeregeren. Bij elk incident springen ze op en melden ze dat ze "het altijd al hebben gezegd" en eisen op hoge toon dat "er wat aan gedaan wordt". Deze verantwoording neemt toe naarmate de camera's snorren.

Afschaffing van de Eerste Kamer

De Eerste Kamer is ooit ingesteld als tegenwicht tegen de 'volkse' Tweede Kamer en behoort als "*chambre de réflexion*" de wetsvoorstellen nogmaals te bestuderen. In de werkelijkheid van alledag fungeert de Eerste Kamer niet meer op deze manier en is het politieke karakter gaan overheersen. En dat terwijl de Eerste Kamer niet direct wordt gekozen! Hierdoor wordt afbreuk gedaan aan het principe dat de landelijke politieke verhoudingen de doorslag moeten geven bij politieke besluitvorming en niet de provinciale.

De politieke besluitvorming in de Eerste Kamer is in feite een rituele dans die tot niet veel meer leidt dan oponthoud in de wetgevings-procedure. Het beoordelen van de kwaliteit van wetgeving en de verhouding tot andere regelgeving is een taak voor juristen en ervaringsdeskundigen. Beter is het de Raad van State uit te breiden met enkele specifieke deskundigen en de Eerste Kamer af te schaffen.

Verandering nummer vier:

De Eerste Kamer, die niet direct is gekozen, tot onnodige vertraging leidt en het politiek belang laat prevaleren boven kwaliteit van wetgeving schaffen we af. De Raad van State brengt – mits het wetsvoorstel is geamendeerd in de Tweede Kamer – voor een tweede maal een advies uit over een voorstel. Daarna hebben Regering en Tweede Kamer de mogelijkheid om een dergelijk wetsvoorstel in een tweede lezing aan te passen. Een inhoudelijke heroverweging is mogelijk door een referendum onder de burgers plaats te laten vinden. Dit is een democratischer proces dan het huidige systeem.

Tweede Kamer: van lam tot leeuw

De Tweede Kamer is volksvertegenwoordiger, medewetgever en controleur. De Tweede Kamer is dé plaats voor het politiek debat in Nederland. Vaak lijken onze volksvertegenwoordigers meer op ambtenaren dan op politici. Politieke doelstellingen en de effecten daarvan in de maatschappij moeten centraal staan in het politiek debat, niet de technische details. Een minister wordt echter tot achter de komma ondervraagd in algemeen overleggen, wetgevingsoverleggen, commissievergaderingen, interpellatiedebatten en zelfs bij plenaire debatten. De departementale organisatie van de besluitvorming in de Tweede Kamer, veelal door middel van voorbereidende commissies, versterkt de toch al bestaande schotten tussen de beleidsterreinen. De commissies werken tamelijk autonoom en het is toeval als in een politieke fractie de verschillende terreinen bij elkaar komen. Onnodig om te zeggen dat dit euvel bij de grote fracties ernstiger is dan bij de kleine.

Zo verdwijnen de grote lijnen uit het oog en verwordt het politieke debat vaak tot de vraag of de minister "de Kamer wel juist of op tijd heeft geïnformeerd". Uiteraard is die informatieverstrekking van cruciaal belang en moet op achterhouden of onwaarheden een zware sanctie staan. Als er echter steeds spijkers op laag water worden gezocht, degradeert de relatie tussen volksvertegenwoordiging en minister. Elke vertegenwoordiger beaamt het beginsel dat 'de regering regeert'. Maar is het debat eenmaal begonnen, dan wil hij graag zelf op de stoel van de minister zitten.

De Tweede Kamer moet van lam weer leeuw worden. Ministers moeten in de Kamer verantwoording afleggen over hun doen en laten. Dit proces moet niet tot een rituele dans verworden die volgt op een vooraf behaald onderhandelingsresultaat in het Torentje. Net als Gemeente-raden en Provinciale Staten moet ook de Tweede Kamer er in de nabije toekomst in slagen zijn eigen cultuur te veranderen in de richting van dualisme. Een proces waar gemeenten en provincies inmiddels druk mee bezig zijn en de Tweede Kamer qua ambities voorbij streven. De directe verkiezing van de minister president, die zijn eigen kabinet samenstelt, versterkt de onafhankelijke positie van de Tweede Kamer. Overigens is ondersteuning van het parlement bij haar taken onmisbaar.

Om de Tweede Kamer weer sterk te maken, zijn maatregelen gericht op structuur en cultuur nodig. De culturele veranderingen bepalen in hoeverre er daadwerkelijk iets verandert. Deze verandering van cultuur is iets dat alleen de volksvertegenwoordiging zelf kan bewerkstelligen. Structurele veranderingen fungeren als hefboom om zo de vernieuwing op gang te brengen.

Verandering nummer vijf:

- *De Tweede Kamer versterken om een echt dualistisch tegenwicht te vormen ten opzichte van de regering. Leden van de Tweede Kamer veranderen hun rolopvatting en tijdsbesteding. De periode direct na de verkiezingen is een mooi moment voor vernieuwing van structuur en cultuur in de Tweede Kamer.*
- *Er komt een kort regeerakkoord, daarin moeten zo weinig mogelijk onderwerpen tot achter de komma worden vastgelegd. De afzonderlijke ministers leggen hun visie/ doelstellingen vast in een aanvullende verklaring.*
- *Afschaffen van het sterk verkokerde commissiestelsel van de Kamer en vervangen door themacommissies. Het huidige commissiesysteem is een ernstige belemmering voor de integrale belangenafweging.*
- *De Kamerleden beschikken over een eigen onderzoeksbureau dat helpt bij het invullen van de taken als vertegenwoordiger, medewetgever en controleur.*
- *Op de site van het parlement komen volop discussies over actuele onderwerpen. Het parlement is het praathuis van de Nederlandse democratie, waarom laten we belangrijke discussies dan over aan maatschappelijke initiatieven of door de overheid opgericht en zwaar gesubsidieerde clubjes?*
- *Invoeren van het burgerinitiatief. Dit geeft een bepaald aantal burgers de mogelijkheid een onderwerp of een voorstel op de agenda van de Tweede Kamer te plaatsen. Als kamerleden hun vertegenwoordigende functie onvoldoende vervullen, werkt dit voorstel corrigerend. D66 komt met een initiatiefvoorstel om dit vast te leggen.*

Nog belangrijker is dat Kamerleden concrete doelstellingen vaststellen waar ze ministers aan houden. Ministers moeten op meetbare en controleerbare resultaten afgerekend worden. Zonder heldere doelstellingen is controle onmogelijk, een lege huls. Bij de definitie van hun doelstellingen moeten onze leiders een belangenafweging maken waarbij duidelijk prioriteiten zijn aangegeven. Alleen zo wordt de politiek weer

richtinggevend en herkenbaar. Als de doelstellingen niet zijn gehaald dan moet het proces geëvalueerd worden, zo nodig in het parlement. Pas dan komt de vraag aan de orde of er al dan niet een “kop moet rollen”. Dit voorkomt dat Kamerleden bij elk incident op hoge toon het aftreden van de verantwoordelijk bestuurder eisen. In een dergelijke inquisitiedemocratie geven ministers niet snel hun fouten toe. Gevolg: er wordt ten koste van veel getracht zaken in de doofpot te stoppen. En dat terwijl transparantie en publieke verantwoording de kern van de politiek is.

Verandering nummer zes:

- *Er is slechts één rijksbegroting, waarin de integrale afwegingen staan en het algemene beleid duidelijk te lezen is. Bij de onderscheiden hoofdstukken kan dan met een kleinere memorie van toelichting worden volstaan. Zo heeft de Tweede Kamer als vertegenwoordigend orgaan ook echt invloed op de politieke belangenafweging tussen de huidige kokers.*
- *Directe televisie-uitzendingen en jaarlijks een gratis huis-aan-huis krant met meetbare en gerealiseerde resultaten van het beleid. Betrekken van burgers bij de derde woensdag van mei waarop verantwoording wordt afgelegd door het kabinet over de behaalde resultaten. Voor de Tweede Kamer moet dit samen met de begroting hét moment van het jaar moeten zijn. De behaalde resultaten zijn net zo belangrijk als het maken van plannen.*

De verkokering heeft een verlamvend effect op de besluitvorming en op het functioneren van de overheid. Voor elk deelterrein wordt beleid en specifieke regelgeving gemaakt, maar er wordt onvoldoende rekening gehouden met al bestaande regels! Zo worden bureaucratische systemen tegen elkaar in stelling gebracht.

Luik drie: Onze ambtenaren

De stammenstrijd tussen departementen is funest voor het maken van integraal beleid. Normen voor milieu en veiligheid strijden onderling om de voorrang. Niet in de laatste plaats omdat ze van verschillende ministeries afkomstig zijn. De spreekwoordelijke wetsfamilies leiden tot een wirwar van regels. Zelfs binnen ministeries is er sprake van een onacceptabele verkokering. Regelmatig weet de ene afdeling niet wat de andere doet.

De voorbereiding van beleid door de regering en de daarop aansluitende organisatie van de Tweede Kamer zijn hier de oorzaak van. Een uitweg is het slopen van de muren tussen de ministeries. De oplossing voor het probleem ligt in een andere manier van organiseren, waarbij maatschappelijke thema's centraal staan, en de invoering van een kernkabinet.

Ambtelijke organisaties moeten aan heldere politieke doelstellingen en normen worden gebonden door bewindspersonen. Ten tweede moet de huidige bureaucratie worden omgevormd tot een professionele, moderne organisatie waarbij een uitstekende externe informatievoorziening de basis is. Daarbij spelen intelligente ICT-systemen een onmisbare rol. Alleen op die manier wordt de regering niet alleen gecontroleerd door de Tweede Kamer, maar ook door burgers en maatschappelijke organisaties. De eerste stap in die richting is gezet door Kamerstukken, beleidsnota's, raadsagenda's etc. op internet beschikbaar te maken.

Een voorbeeld:

In Zoetermeer vervaardigt het ministerie van OCW circulaire na circulaire. Scholen weten niet meer aan welke regels zij voorrang moeten geven. Regelzucht is iets anders dan zorg voor goed onderwijs. De regelneven zijn vergeten voor wie ze werken: de leerling en de docent. Ons devies: Zoeterminder in plaats van Zoetermeer.

Een tweede voorbeeld:

Het Ministerie van Landbouw stond tot voor kort pal voor de belangen van de traditionele landbouw. Veel productie tegen een lage prijs leek de missie. Met die lijn is onder leiding van een D66-minister rigoureuus gebroken. De omvorming van het Ministerie van Landbouw in de richting van een Ministerie voor Voedsel en Groen is een uiting van oplossingsgericht denken op basis van maatschappelijke problemen.

De overheid wordt lean, mean & keen

De wijze waarop binnen de ministeries gewerkt wordt, moet flexibel zijn, beleidsambtenaren moeten vaker in projectorganisaties werken. Het experiment met het grotestedenbeleid moet als succesvol voorbeeld gelden voor deze aanpak. Het motto: schotten weg! Projecten moeten per definitie interdepartementaal samengesteld zijn en na afloop van het project ook echt stoppen en niet blijven doorsukkelen. Grote projecten krijgen directe sturing vanuit een bewindspersoon, soms gevolgd door themacommissies uit de Tweede Kamer. Zo kunnen de huidige logge ministeries, de regelfabrieken uit de vorige eeuw, definitief tot het verleden gaan behoren.

Regelmatige roulatie van ambtenaren helpt de verkokering tegen te gaan. Het gebruik van ICT-hulpmiddelen zoals het Rijksbrede Intranet is een geweldige stimulans voor het doorbreken van die verkokering. Ambtenaren moeten weer trots worden om te werken voor de publieke zaak. Dat is niet alleen een kwestie van arbeidsvoorwaarden!

De overheid wordt "lean, mean & keen". Een kleine overheid van hoge kwaliteit die optreedt waar dat nodig is en regisseert waar het kan. Er zijn plaatsen waar de overheid over voldoende 'spek' beschikt om te snijden. Denk maar aan de inefficiënte benutting van veel beleidsambtenaren op elk ministerie. Denk daarbij ook aan gebundelde informatie-verschaffing tussen overheidslagen (rijk, provincie, gemeente) die met behulp van ICT beter gestroomlijnd kan worden. Dit leidt tot administratieve lastenverlichting. Er zijn ook delen waar 'meer vlees op de botten' hard nodig is, zoals de politie en het openbaar ministerie. Capaciteitsverschuivingen moeten veel sneller worden gerealiseerd.

De verkleining van de overheid krijgt ook vorm door uitvoering en toezicht op afstand te plaatsen. De uitvoeringsinstanties krijgen een duidelijke, afgegrensde taak. Dat wil niet zeggen dat zij niet bij de beleidsvorming betrokken zijn. Immers, beleid dat niet praktisch uitvoerbaar is, mislukt eerder.

Bij het uitbesteden van activiteiten op het gebied van de uitvoering kan gekozen worden uit verschillende opties, te weten privatisering als concurrentie mogelijk is, of externe verzelfstandiging. Als garanties van rechtszekerheid of rechtsgelijkheid in het geding zijn kan worden volstaan met interne verzelfstandiging door bijvoorbeeld agentschappen.

Verandering nummer zeven:

- *Ministeries lean, mean en keen; ministeries gaan zich concentreren op de beleidsvoorbereiding en daarbij zoveel mogelijk interactief werken met gebruik van ICT. Wanneer de uitvoering van taken verzelfstandigd wordt, zullen de ministeries niet onwerkbaar groot zijn. Dit zal minder detaillisme en incidentalisme bij de politieke top als gevolg hebben.*
- *Directe informatie aan volksvertegenwoordiging; Als door dringende redenen voor zijn, moeten ambtenaren door de volksvertegenwoordiging worden gehoord.*
- *Eén gemeenschappelijke identiteit voor rijksambtenaren; voor het creëren van een esprit de corps wordt één centrale opleiding voor beleidsambtenaren van het Rijk ingericht. Dit zal cultuurverschillen tussen ministeries verkleinen en het niveau van ambtenaren verhogen. De mobiliteit van ambtenaren wordt vergroot en er komen veel meer departementsgrenzen overschrijdende projecten.*
- *De werkzaamheden van de Algemene Bestuursdienst (ABD) uitbreiden naar alle ambtenaren op rijksniveau vanaf schaal 11.*

Burgers hebben alleen vertrouwen in een overheid die doet wat ze zegt en boven elke verdenking verheven is. Incidenten als steekpenningen voor ambtenaren in de bouwwereld, fraude bij onderwijsinstellingen of onzuiver declaratiegedrag ondermijnen dat vertrouwen.

Luik vier: Onze manier van werken

Het devies is: binnen de ambtelijke organisatie hard optreden en zonodig het strafrecht inschakelen. De parlementaire enquêtes van de laatste jaren gingen vrijwel onveranderd over dit onderwerp: houdt de overheid zich wel aan haar eigen regels? Doet de overheid zelf wat ze van anderen verwacht? Het antwoord bij deze enquêtes was steevast: nee!

“Een beetje integer bestaat niet”

“Een beetje integer bestaat niet”, zei wijlen Ien Dales toen zij als toenmalig minister van Binnenlandse Zaken het gebrek aan integriteit binnen het openbaar bestuur op de agenda plaatste. Sindsdien zijn maatregelen getroffen, maar nog niet afdoende. Dat blijkt onder meer uit de affaires rondom het declaratiegedrag van bestuurders. Het probleem was vooral het ontbreken van heldere afspraken over wat en de wijze waarop gedeclareerd werd. Ook nu ontbreekt in veel gemeenten en andere overheidsorganisaties een code over wat wel en niet kan. Een duidelijke richtlijn is noodzakelijk, zo weten bestuurders waar de grenzen liggen.

Verandering nummer acht:

- *Voor alle ambtenaren en bestuurders komt er een gedragscode, die zij bij indieninstreding ondertekenen. Hierin staan heldere regels over aanbestedingen, nevenfuncties, uitgaven uit hoofde van de functie en geschenken.*
- *In heldere spelregels vastleggen wat integer bestuurlijk en ambtelijk handelen precies is. Dan is duidelijk voor ambtenaren en bestuurders en kan op deze manier worden gecontroleerd wie hieraan voldoet.*
- *Alle nevenfuncties en neveninkomsten van alle bestuurders én ambtenaren zijn openbaar te raadplegen via een register op het internet.*
- *In elke overheidsorganisatie is een vertrouwenspersoon integriteit benoemd. Klokkeluiders kunnen zich eerst tot deze persoon wenden. Pas als een dergelijke actie niets oplevert en er sprake blijft van een integriteitprobleem, is een ambtenaar gelegitimeerd de openbaarheid te zoeken.*
- *Op gevoelige functies, bijvoorbeeld gerelateerd aan inkoop en aanbesteding of vergunningverlening moet elke 4 jaar functieroulatie plaats vinden om mogelijke problemen te voorkomen.*

Hetzelfde geldt voor het uitbesteden van werk aan particuliere bedrijven. Aanbestedingen moeten in alle openheid geschieden. Uiteraard moet er op worden gelet dat geen enkel bedrijf wordt voorgetrokken of dat in ruil voor tegenprestaties opdrachten worden weggegeven. Dat is gewoon corruptie. Bij dit alles moeten ambtenaren zich realiseren dat zij zelf geen ondernemers zijn en dat ondernemen met overheidsgeld – en dus risico's nemen met gemeenschapsgeld – niet geoorloofd is.

Een botsproef voor regelgeving

De overheid kan niet alles, zij is geen 'geluksfabriek'. Burgers moeten ook hun verantwoordelijkheden nemen en zich aan de normen houden, zoals die zijn vastgelegd in de Grondwet. Iedereen die in Nederland wil wonen of verblijven, dient zich aan die normen aan te passen. Er is geen plaats voor cultuurrelativisme op deze punten. Het strafrecht biedt volop mogelijkheden om misstanden of ongewenst gedrag aan te pakken. Met

louter het strafrecht is de kwaliteit van de samenleving echter niet af te dwingen. Burgerzin is een wezenlijk element in een samenleving. "De maatschappij, dat ben jij"; is een slogan waar we de komende jaren meer inhoud aan moeten geven.

Een voorbeeld:

In Tiel stortte recent het dak in van een hotel. Constructiefouten en een overheid die haar eigen bouwvoorschriften aan de laars lapt, lagen ten grondslag aan deze gebeurtenis. Een overheid is niet geloofwaardig als zij zich niet houdt aan haar eigen regels.

Naast strafrechtelijke normen zijn er ook veel regels die ons gedrag ordenen. Van verkeersregels tot milieubepalingen, van regels voor voedselveiligheid tot bouwvoorschriften. In dit woud van regels is de weg niet meer te vinden. Een gevolg van onvoldoende aandacht voor het wetgevingsproces of van een te eenzijdige, verkokerde benadering van het te regelen onderwerp. Regels worden op elkaar gestapeld en ondanks de roep om deregulering zijn er geen serieuze stappen gezet. Integendeel. Het is daarom noodzakelijk om bij het stellen van normen eerst kritisch te oordelen of er in plaats van overheidsregulering niet iets beters is. In veel gevallen kan immers ook de eigen verantwoordelijkheid van bedrijfsleven of burgers worden gestimuleerd. De overheid volstaat dan met het uitoefenen van een meer afstandelijke vorm van toezicht.

Verandering nummer negen:

Aan de wildgroei van regels wordt een halt toegeeroepen. Het eestvolgende kabinet moet het gehele bestaande stelsel van regels onder de loep nemen en inconsistenties en tegenstellingen in kaart brengen. Zij stelt daarvoor kwaliteitsnormen en kwalitatieve doelen en rapporteert aan de Tweede Kamer. Als regels niet uit te voeren zijn, met elkaar in tegenspraak zijn of niet te handhaven zijn, moet de het parlement zich er opnieuw over uitspreken. Een 'botsproef' voor regels dus.

Voorbeeld:

In Eindhoven heeft de gemeente een lijst op internet geplaatst met de stand van de veiligheid in cafés. Zo kan de burger op basis van door de overheid beschikbaar gestelde toezichtsinformatie besluiten wel of niet een café te bezoeken.

Er moet een scheiding zijn tussen beleid, toezicht en controle op het beleid. De inspectie kan bijvoorbeeld niet de uitvoerend minister controleren, want deze is immers zelf voor de inspectie verantwoordelijk. Het toezicht ter ondersteuning van de parlementaire controle of de maatschappelijke transparantie mag niet onder de ministeriële verantwoordelijkheid blijven. Zelfstandige informatieverschaffing aan het parlement past immers niet bij de hiërarchisch ondergeschikte positie van een departementsonderdeel. Een krachtig eigen parlementair onderzoeksbureau is vereist. Het versterkt de rol van het parlement als controleur van de uitvoerende macht.

Normen in wet- en regelgeving moeten worden nageleefd en gehandhaafd. Wanneer er niets wordt gedaan aan fietsdiefstallen, raakt iedereen telkens zijn fiets kwijt. Zo dreigt tolerantie te verworden tot onverschilligheid, wat in werkelijkheid precies het tegenovergestelde is. Des te erger is dat burgers het gevoel hebben gekregen, dat uitgerekend de overheid onverschillig staat tegenover de naleving van haar eigen voorschriften. Het zal voor politie en justitie nooit mogelijk zijn alle wets-overtredingen op te sporen en te bestraffen. Toch moeten mensen weten dat opgetreden wordt tegen gedrag dat in strijd is met de algemeen erkende normen en regels. De pakkans moet omhoog. Streng,

rechtvaardig, consequent en snel straffen; daar komt het op aan. Liever veel daders gepakt en op redelijke wijze gestraft, dan weinigen die een torenhoge straf krijgen in de hoop dat hun lot anderen schrik aanjaagt. Zolang mensen het voor hun rekening nemen om een zo goed als nieuwe fiets voor 10 euro bij de junk te 'kopen', is het voor de politie onmogelijk fietsdiefstal met succes aan te pakken. Een mentaliteitsverandering is cruciaal!

Voorbeeld:

Veiligheid is de kerntaak van de overheid. Toch is dit ook een zorg van burgers. Veiligheid is een breed begrip: van veilig vrijen tot veiligheid op straat, van veiligheid op het werk tot criminaliteit. Aan de ene zijde van het spectrum heeft de zorg van de overheid de overhand, aan de andere zijde de eigen verantwoordelijkheid van de burger. De overheid is niet de alzorgende moeder die een veilige omgeving schept en de eigen verantwoordelijkheid uit handen neemt. Zo zijn bedrijven en instellingen in de eerste plaats zelf verantwoordelijk voor de naleving van veiligheids- en milieunormen. Bij het verleggen van deze verantwoordelijkheid hoort echter ook scherp, onafhankelijk toezicht en een onverbidlijk optreden in gevallen waarin bedrijven of instellingen deze verantwoordelijkheid niet waarmaken.

Niet handhaven is ongewenst

Handhaving gaat niet alleen over criminaliteit of overtredingen. Slechte handhaving van regels in diverse gemeenten, waarvan Enschede en Volendam wel de meest trieste maar zeker niet de enige voorbeelden zijn waarbij de overheid intern faalt. Verbeteringen op dit vlak zijn absoluut noodzakelijk. Kennelijk nemen bedrijven, instellingen en de overheid hun eigen verantwoordelijkheid onvoldoende serieus en leven ze de regels niet na. Zowel bij degenen tot wie de regels zich richten, als bij de instanties die met de handhaving ervan belast zijn, moet een bewustwording op gang komen. Onafhankelijk toezicht moet een belangrijke rol spelen.

Verandering nummer tien:

Op elk overheidsniveau komt er een portefeuillehouder veiligheid. Bij het rijk de minister voor democratie en veiligheid, in provincies de Commissaris der Koningin en in gemeenten de burgemeester. Zij zijn ten volle aanspreekbaar en moeten jaarlijks rapporteren over de staat van de veiligheid. Zolang Nederland geen direct gekozen CdK/ burgemeester kent, worden een gedeputeerde/ wethouder met deze taak belast.

Gedogen is een beleid om in bepaalde, uitzonderlijke, gevallen, voor een bepaalde tijd niet te handhaven. Gedogen gebeurt dus alleen in uitzonderlijke gevallen; met beleid, expliciet, tijdelijk en kenbaar. Als bijvoorbeeld de milieuregels strenger zijn geworden kan aan een bedrijf enige tijd gegund worden om het productieproces af te stemmen op deze nieuwe regels. Maar het mag niet zo zijn dat het bedrijf vanwege de dreiging van werkgelegenheidsverlies zijn gang mag gaan.

De burger écht centraal

De overheid moet blijik geven van een dienstverlenende, naar 'buiten' gerichte instelling. en altijd bereid zijn om het beleid aan te passen als de praktijk daarom vraagt. Hierbij geldt dat het beter is om voorwaarden te creëren, dan details vast te leggen. Op deze manier kan het vertrouwen van de burger in de overheid worden terug gewonnen. De Nederlandse burgers verdienen een overheid die transparant is en zichtbaar verantwoording aflegt over de inzet en resultaten van beleid en bovendien flexibel inspringt op ontwikkelingen in de maatschappij.

Een voorbeeld:

Als patiënt moet je bureaucratie-expert zijn om je weg te kunnen vinden in het woud van regels in de zorg. Formulieren, indicatiecommissies, keuringsartsen; wie moet je op welk moment hebben? De organisatie van de zorg is volstrekt ondoorzichtig. Naast extra geld en meer personeel is een reorganisatie noodzakelijk waarbij de patiënt het uitgangspunt moet zijn. Dat betekent dus meer persoonsgebonden budgetten, gepersonaliseerde zorg. De overheid moet in ieder geval zorgen voor de garantie van een minimumkwaliteitsniveau en de openbare beschikbaarheid van alle informatie.

Een tweede voorbeeld:

Ook in het onderwijs geldt dat de regelzucht heeft toegeslagen. Nieuwe voorstellen als basisvorming en tweede fase worden ingevoerd en weer afgeschaft terwijl leerling en school in grote ontredde achterblijven. Voor het onderwijs geldt - parallel aan de zorg - dat de leerling centraal moet staan. De overheid moet de eindtermen vaststellen waaraan een leerling moet voldoen. De school is er dan samen met de ouders voor verantwoordelijk dat methoden en materialen zo worden afgestemd dat leerlingen daaraan kunnen voldoen. Ook hier dus een minimumkwaliteitsniveau. Het beschikbaar maken van informatie zodat een schoolkeuze makkelijk en op basis van goede argumenten gemaakt kan worden is ook een taak voor de overheid. Daarnaast is het essentieel dat de vrije keuze van school wordt gegarandeerd. Scholen mogen slechts bij hoge uitzondering leerlingen weigeren.

Transacties tussen burger en overheid moeten soepel verlopen. Vragen moeten snel en duidelijk worden beantwoord, klachten serieus behandeld. Meer vraaggerichtheid door de inzet van internet biedt enorme mogelijkheden om de overheid te stroomlijnen en te professionaliseren. Doordat er steeds meer mogelijkheden zijn voor de elektronische koppeling van gegevens blijkt grotere klantgerichtheid binnen handbereik. Tegelijkertijd is fraude en misbruik ook eenvoudiger op te sporen. Uiteraard moet de privacy rond persoonsgegevens met duidelijke waarborgen zijn omgeven. Voor mensen die bij de overheid werken moet het een opdracht zijn ervoor te zorgen dat de overheid het vertrouwen van burgers waard is. Alleen zo kunnen ambtenaren trots zijn om voor de publieke zaak te werken.

Verandering nummer elf:

- De overheid vraagt Nederlanders middels een jaarlijkse internetraadpleging om drie prioriteiten aan te geven voor het beleid.
- Overheidsorganisaties maken in kwaliteitshandvesten zichtbaar aan welke normen, toegankelijkheid, snelheid, zorgvuldigheid, haar diensten moet voldoen. Wat 'goede' dienstverlening is wordt hierdoor concreet en meetbaar. Als de norm niet wordt gehaald is een vergoeding voor de burger redelijk.
- Een onafhankelijke toezichtinstantie gaat op basis van deze normen over tot certificering van overheidsorganisaties, een keurmerk voor alle overheidsorganisaties.
- ICT is cruciaal. Internet biedt mogelijkheden om informatie over kwaliteit van diensten, scholen en ziekenhuizen of de brandveiligheid van cafés of openbare gebouwen bij mensen thuis te brengen. De overheid zorgt ervoor dat instellingen met een publieke taak, informatie op een toegankelijke manier publiceren. Zeker rapportages van inspecties en andere toezichts- en onderzoeksinstanties zijn gratis, openbaar en toegankelijk.
- De overheid moet niet alleen op verzoek van burgers snel en efficiënt handelen. De overheid moet vooral op eigen initiatief burgers wijzen op mogelijkheden of voordelen. ICT biedt de mogelijkheden om op basis van een profiel informatie te verstrekken of diensten aan te bieden. Het is te gek voor woorden dat de overheid burgers wél actief benadert als het in hun nadeel is, belasting, terwijl dit niet gebeurt als er een voordeeltje valt te

halen, huursubsidie. Naast moderne informatieverschaffing op het internet, moet ook worden doorgezet op interactiviteit met burgers en bedrijven. Transacties moeten snel mogelijk worden (aanvraag van vergunningen via het web, en de overheid moet zich transformeren naar een betrouwbare partner.

Van de afstandelijke provincie naar een bestuur op maat.

Als Thorbecke in onze tijd zou leven had hij een nieuw huis gebouwd, aangepast aan de eisen van onze tijd. Problemen beperken zich niet meer, zoals halverwege de negentiende eeuw, tot de schaal van gemeenten of provincies en soms zelfs niet tot die van een land of Europa. De "quest for the holy scale" is dan ook gedoemd te mislukken. Elk probleem vraagt een eigen schaal en is meestal niet te vangen in toevallige grenzen van territoriale eenheden.

Gemeenten zijn bestuurlijke eenheden die dichtbij de burger staan en kunnen zorgen voor een efficiënte en effectieve uitvoering van taken en daarnaast een platform bieden voor de betrokkenheid van burgers. Gemeenten hebben een bestaansrecht. Herindeling van gemeenten moet alleen plaatsvinden als dit vrijwillig als optie wordt omarmd. Bijvoorbeeld omdat duidelijk is dat een gemeente niet kan zorgen voor een acceptabel voorzieningenniveau of als de regionale problemen daar onontkoombaar toe leiden. In het laatste geval zou herindeling per definitie gepaard moeten gaan met decentralisatie van bevoegdheden over de delen die de nieuwe gemeente vormen. *Big is lang niet altijd beautiful.*

Je kan lang filosoferen over de toekomst van de staat, maar het bestaansrecht van de nationale overheid staat niet ter discussie. Maar hoe zit met de provincie? De provincie is voor de burgers geen herkenbare eenheid. Dat blijkt ook wel uit de opkomst bij de verkiezingen. Eigenlijk is de huidige provincie te klein voor het tafellaken en te groot voor het servet. In de zich uitdijende Europese Unie is de provincie al helemaal geen partij: dit in tegenstelling tot regio's zoals de Euregio, Oost-Nederland en Nordrhein-Westfalen, of Limburg, met Aken en Luik. Tegelijkertijd hebben de grotere steden directe contacten met Den Haag en verliest de provincie, vooral in het westen van het land, haar taak als middenbestuur. De huidige taken van de provincie kunnen eigenlijk praktisch allemaal door of de rijksoverheid of de gemeenten worden uitgevoerd. Besluiten over en andere indeling van ons bestuur, maatgevend bestuur, zijn echt nodig.

In de organisatie van het bestuur moet maatwerk het devies zijn. Dat betekent dat per regio in Nederland een andere organisatie kan worden gekozen. Het is immers aannemelijk dat in de steden in het Westen een andere organisatie wenselijk is, dan op het platteland in het Oosten en Noorden van ons land. Het is ook wenselijk om de vierhoek Amsterdam - Den Haag - Rotterdam - Utrecht om te vormen tot de regio 'Deltame-tropool'. Dat bevordert de mobiliteit, de ruimtelijke ontwikkeling en bijvoorbeeld de plaatsbepaling van deze vier steden op de Europese kaart sterk. In de echt grootstedelijke gebieden wordt de coördinatie op een hoger niveau dan de bestaande gemeenten getild. Dit is mogelijk door de instelling van een direct gekozen regiobestuur. Een blauwdruk willen we niet promoten, maar het gesprek over de bestuurlijke herindeling willen we wel op gang brengen.

Verandering nummer twaalf:

- *Er komt meer vrijheid in de bestuurlijke vormgeving van Nederland door de introductie van maatwerk per regio of landsdeel.*
- *Herindeling van gemeenten alleen als het voorzieningenniveau of de regionale problematiek dat eist of gemeenten vrijwillig besluiten tot samenvoeging.*
- *Gemeenten krijgen een budget dat is opgebouwd uit zo weinig mogelijk compartimenten, zodat men zelf een integraal beleid kan opzetten, met eigen prioriteiten, zonder dat de rijksoverheid op bijna ieder onderdeel voorwaarden stelt. De aanpak van het Grotestedenbeleid staat hiervoor model.*

Over de schrijvers

Thom de Graaf studeerde rechten aan de Katholieke Universiteit van Nijmegen. Na afronding van zijn studie in 1981 werd hij wetenschappelijk medewerker staatsrecht bij de faculteit der rechtsgeleerdheid van Katholieke Universiteit te Nijmegen. Hij was bij het ministerie van Binnenlandse Zake o.a van 1991 tot mei 1994 plaatsvervangend directeur politie en projectleider integraal veiligheidsbeleid. Na het vertrek van Gerrit-Jan Wolffensperger koos de D66-Tweede Kamerfractie eind 1997 Thom de Graaf als nieuwe fractievoorzitter. Thom de Graaf publiceerde over staatsrechtelijke en algemeen politieke onderwerpen in artikelen en boeken; hij was o.a. redacteur van het boek "Omtrent het parlement" (1985). Thans is De Graaf D66-lijsttrekker voor de verkiezingen van 15 mei 2002.

Roger van Boxtel is na zijn HBS eerst medicijnen en vervolgens Nederlands recht aan de Universiteit van Amsterdam gaan studeren. Hij was achtereenvolgens werkzaam als medewerker sportredactie bij de Volkskrant, AROB-secretaris bij de gemeente Amsterdam en van 1981 tot 1986 beleidsmedewerker bij de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), van 1986-1989 organisatieadviseur bij Verlinden Wezeman, Ernst & Whitney te Oosterbeek en van 1989 tot 1994 organisatieadviseur en interim-manager bij Anderson Eiffers Felix b.v. te Utrecht. Hij bekleedde diverse bestuurlijke functies binnen en buiten D66. Hij was onder andere secretaris politiek in Amsterdam en lid van het hoofdbestuur. Van Boxtel was lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal in de periode 1994 - 1998. In het tweede kabinet Kok bekleedt hij de functie van minister van Grotestedenbeleid en Integratie.

Winnie Sorgdrager studeerde rechten in Groningen. Na een aantal jaren gewerkt te hebben bij de Technische Hogeschool (nu: Universiteit) Twente volgde een loopbaan bij het openbaar ministerie, uiteindelijk als procureur-generaal, eerst in Arnhem, daarna in Den Haag. Van 1994 tot 1998 maakte ze als minister van Justitie deel uit van het eerste paarse kabinet. Nu is ze voorzitter van de Raad voor Cultuur en heeft daarnaast functies op onder andere juridisch organisatorisch gebied, in de gezondheidszorg en het wetenschappelijk onderwijs.

Gerard Schouw studeerde bestuurskunde in Amsterdam en is vanaf 1986 politiek actief voor D66. Na zijn studie was Schouw in de periode 1994 – 1998 wethouder in de gemeente Dordrecht met in zijn portefeuille o.a. het Grotestedenbeleid. Tijdens zijn wethouderschap promoveerde hij op het proefschrift 'Bestuurstijlen van wethouders'. Na zijn wethouderschap werkte hij als consultant bij De Boer & Croon Groep in Amsterdam en was hij voorzitter van het Wetenschappelijk Bureau van D66. Sinds 2001 is Gerard Schouw directeur van het Kenniscentrum Grote Steden. Van zijn hand verschenen diverse publicaties over bestuurstijlen en organisatiestructuren. Sinds 1999 is Schouw voorzitter van D66.

Literatuurlijst

Bovens, M., Boxtel, R., Loos, E., Poland, P.,
Renovatie van de rechtstaat, 2002

Democraten 66,
Toekomst in eigen hand, 2002

Derksen, W.,
Politiek voor bestuurders, 1998

Giddens, A.,
The Third Way, 1998

Goudswaard, K., Kock, U.,
Risico's delen en risico's nemen, SWB, 2001

Gunsteren, H. van,
Culturen van besturen 1994

Hendrix, F., Tops, P.W.,
Stad in spagaat, 2000

Osborne, D. en T. Gaebler,
Reinventing government, 1992

Leenen, H.J.J.,
VolksgEZondheid in het perspectief van de burger, SWB 2000

Glastra van Loon, J.,
Van ideologie tot politieke verantwoordelijkheid, SWB 1997

Michiels, L.,
De gekozen burgemeester in een dualistisch bestel, SWB, 1999

Peper, B.,
Op zoek naar samenhang en richting, 1999

Peters, K.,
Verdeelde macht, 1999

Scheltema,
Bijzondere commissie vraagpunten, 1993

Schouw, A.G.,
Bestuurstijlen van wethouders, 1996

Schouw, A.G., Tops, P.W.,
Stijlen van besturen, 1999

Schouw, A.G.,
Niet kakelen, maar eieren leggen, 2000

Tops, P.W.,
De binnenkant van de macht, 2002

Tweede Kamerfractie D66,
10 puntenplan veiligheid, 2001

Twist, M. van,

Verbale vernieuwing, 2002

Wiardi Beckman Stichting,
De verplaatsing van de politiek, 1995

Wolfson, D.J.,
Theorie en toepassingen van de economische politiek, 2002

Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid,
Het borgen van publiek belang, 2000

Zouridius, S.,
Digitale disciplinering, 2000

Politieke Partij Democraten 66
Postbus 660
2501 CR Den Haag

Wil de nieuwe overheid nu
opstaan!